

RIKSADVOKATEN

Agder statsadvokatembeter
Postboks 504 - Lundsiden
4605 KRISTIANSAND S

Deres referanse:

Vår referanse:

Dato:

24/831 - 1 / EKY001

14.03.2024

Advokataksjonen – retningslinjer for påtalemyndigheten

Med virkning fra 4. d.m. har Advokatforeningen innledet en aksjon som innebærer at foreningens medlemmer som et utgangspunkt ikke påtar seg oppdrag som offentlig advokat etter straffeprosessloven § 100 a, i saker fra nærmere angitte politidistrikter og særorganer. Så langt omfattes saker fra distriktene Vest, Sør-Vest, Sør-Øst og Oslo samt fra PST, Kripes og Økokrim. Det er etablert en dispensasjonsordning, som åpner for at foreningsmedlemmene i enkelttilfeller, og etter beslutning fra et dispensasjonsutvalg, likevel kan påta seg oppdrag etter § 100 a. For nærmere informasjon om aksjonen, vises det til Advokatforeningens nettsider (www.advokatforeningen.no), der det også er publisert retningslinjer for behandlingen av dispensasjonssøknader.

Riksadvokaten har i to brev, henholdsvis 4. og 7. d.m., redegjort overfor Justis- og beredskapsdepartementet for mulige konsekvenser av aksjonen. Brevene, som allerede er formidlet til berørte deler av påtalemyndigheten, følger vedlagt, og det vises til vurderingene det der er gitt uttrykk for, blant annet om de straffeprosessuelle implikasjonene av at oppnevning av offentlig advokat etter § 100 a, ikke kan skje. Videre vises det til møter og øvrig dialog med berørte statsadvokatembeter, politidistrikter og særorganer.

På bakgrunn av de problemstillinger og hensyn som har blitt fremhevet så langt, gis følgende retningslinjer:

- 1) Riksadvokaten forutsetter at politiet *som et utgangspunkt behandler spørsmål om bruk av skjulte tvangsmidler på vanlig måte, uten hensyn til den pågående aksjonen*. Begjæringer til retten om bruk av skjulte tvangsmidler bør således ikke holdes tilbake ut fra en antagelse om at saken ikke gir grunnlag for dispensasjon. Med et slikt utgangspunkt vil man dels få et klarere inntrykk av hvor Advokatforeningen legger terskelen for dispensasjon, dels få et best mulig bilde av konsekvensene av aksjonen. Utgangspunktet er ikke til hinder for at det gjøres lokale prioriteringer, dersom ressursituasjonen tilsier det, men i den grad politiet på grunn av advokataksjonen unnlater å benytte skjulte tvangsmidler, skal dette rapporteres til riksadvokaten via KK-nettet.

- 2) Det hører under domstolen å vurdere *hvorvidt saker kan behandles uten offentlig advokat* etter § 100 a. Riksadvokaten har gitt uttrykk for en antagelse om at adgangen til rettslig behandling uten offentlig advokat er svært begrenset, men har samtidig holdt det åpent at det kan tenkes tilfeller der det er grunnlag for dette, herunder ut fra nødrettsbetraktninger. Det må tas høyde for en viss utvikling av rettstilstanden i rettspraksis. Dersom politiet mener at det er grunnlag for behandling uten offentlig advokat, skal dette tilkjennegis og begrunnes i begjæringen til retten.
- 3) Aksjonen berører i utgangspunktet ikke *påtalemyndighetens hastekompetanse* etter straffeprosessloven § 216 d første ledd (kommunikasjonskontroll), § 216 m sjette ledd (romavlytting), § 216 o femte ledd (dataavlesing) og § 222 d fjerde ledd (tvangsmiddelbruk i avvergingsøyemed). Nevnte bestemmelser bygger imidlertid på en grunnleggende forutsetning om at tvangsmiddelbruken skal være underlagt domstolskontroll i form av etterkontroll, herunder at kommunikasjonsavlytting mv. ikke skal pågå over tid uten domstolens godkjenning. I lys av dette legger riksadvokaten til grunn at tvangsmiddelbruk på grunnlag av hastebeslutning fra påtalemyndigheten som et klart utgangspunkt må avsluttes straks det er avklart at påtalemyndighetens foreleggelse vil bli liggende ubehandlet i domstolen.
- 4) Søknad om *dispensasjon* sendes retten, sammen med begjæringen om skjult tvangsmiddelbruk. Det er domstolen som eventuelt forelegger spørsmålet om dispensasjon for dispensasjonsutvalget, og som i den forbindelse må ta stilling til hvilken informasjon utvalget skal motta og hvordan eventuell rolle-/interessekonflikt skal unngås. Fra påtalemyndighetens side må det i utgangspunktet kunne forutsettes at informasjonsdeling mv. skjer innenfor rammene av straffeprosessloven § 216 i og § 100 a. Påtalemyndigheten må imidlertid være behjelpelig med eventuell anonymisering og sørge for at dispensasjonssøknaden så vidt mulig skrives på en slik måte at den kan deles med utvalget uhindret av taushetsplikten. Dersom noen av utvalgsmedlemmene skal gis tilgang til opplysninger som er taushetsbelagt etter § 216 i, antas det at dette eventuelt må skje med hjemmel i bokstav a. En er også kjent med at enkelte tingretter har anvendt § 100 a analogisk, herunder truffet beslutning etter fjerde ledd om at advokatene i utvalget ikke kan opptre som forsvarer i saken. Påtalemyndigheten må for øvrig gjennom dispensasjonssøknaden legge vekt på å synliggjøre behovet for bruken av de aktuelle tvangsmidlene, herunder særlig om metodebruken anses nødvendig for å avverge eller stanse lovbrudd som rammer enkeltpersoner eller er av særlig samfunnsskadelig art.
- 5) Riksadvokaten antar at plikt til underretning om tvangsmiddelbruk i utgangspunktet ikke inntre så lenge begjæring om *utsatt eller unnlatt underretning* er til behandling i domstolen. Loven ordlyd «utløpt og ikke forlenget» kan forstås slik at det ikke nødvendigvis i seg selv er avgjørende at fristen er utløpt, så lenge det ikke er tatt endelig stilling til om fristen skal forlenges. Det kan dessuten tenkes en rekke ulike grunner til at domstolsbehandlingen trekker ut i tid, for eksempel som følge av anke, og det har neppe vært lovgivers forutsetning at det i slike tilfeller uten videre inntre underretningsplikt, dersom fristen utløper mens behandlingen i domstolene pågår. Sentralt er også at reglene

ikke stiller samme krav til umiddelbar domstolskontroll som reglene nevnt i punkt 3. Det er selvsagt en forutsetning for ikke å underrette i slike tilfeller at de materielle vilkårene for utsatt eller unnlatt underretning anses oppfylt.

Riksadvokaten vil avslutningsvis bemerke at advokataksjonen og den manglende tilgangen til offentlige advokater etter straffeprosessloven § 100 a, er forhold lovgiver ikke har tatt høyde for og som stiller strafferettspleien overfor en rekke nye prosessuelle problemstillinger. De spørsmål som oppstår må først og fremst avklares av domstolene, men påtalemyndigheten har et selvstendig ansvar for å bidra til rettsavklaring, herunder ved å peke på rettsspørsmål som gjør seg gjeldende og ved selv å anke eller legge til rette for anke gjennom § 100 a-advokat, når det er grunn til det.

Runar Torgersen
førstestatsadvokat

Esben Kyhring
førstestatsadvokat

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Gjenpart

Justis- og
beredskapsdepartementet
Kontrollutvalget for
kommunikasjonskontroll
Politidirektoratet

Vedlegg

Riksadvokatens brev 04.03.2024
Riksadvokatens brev 07.03.2024

Mottakere

Agder politidistrikt
Det nasjonale
statsadvokatembetet
Finnmark politidistrikt
Hedmark og Oppland
statsadvokatembeter
Hordaland, Sogn og
Fjordane

Mottakere

statsadvokatembeter
Innlandet politidistrikt
Kripos
Møre og Romsdal
politidistrikt
Møre og Romsdal
statsadvokatembeter
Nordland politidistrikt
Nordland
statsadvokatembeter
Oslo politidistrikt
Oslo statsadvokatembeter
Politiets sikkerhetstjeneste
Rogaland
statsadvokatembeter
Sør-Vest politidistrikt
Sør-Øst politidistrikt
Troms og Finnmark
statsadvokatembeter
Troms politidistrikt
Trøndelag politidistrikt
Trøndelag
statsadvokatembeter
Vest politidistrikt
Vestfold, Telemark og
Buskerud
statsadvokatembeter
Økokrim
Øst politidistrikt